

بهبود ظرفیت و امنیت واترمارکینگ متون فارسی

با استفاده از جدول نگاشت

وحید یزدانی^۱، محمد علی دوستاری^۲

^۱ دانشجوی کارشناسی ارشد رشته فن آوری اطلاعات دانشگاه شاهد

v.yazdani@shahed.ac.ir

^۲ استادیار دانشگاه شاهد

doostari@shahed.ac.ir

چکیده

یکی از مسائل مهم در مبادله پیام‌های اینترنتی، مسئله امنیت تبادل اطلاعات است. واترمارکینگ یکی از مهمترین روش‌های مخفی‌سازی اطلاعات است که برای محافظت از حق مالکیت از محتوی چند رسانه‌ها استفاده می‌شود. در این میان در زمینه واترمارکینگ متون فارسی یا عربی با استفاده از خصوصیات حروف به کاررفته در متن، به نسبت متون انگلیسی و چینی تحقیقات کمتری انجام شده است. در این مقاله روش جدیدی برای واترمارکینگ متون عربی و فارسی پیشنهاد می‌شود که از کلمه "لا" برای مخفی‌سازی اطلاعات استفاده کرده و با استفاده از جدول نگاشت، ظرفیت و امنیت آن را بهبود بخشیده است.

کلمات کلیدی

متون فارسی، مخفی‌سازی اطلاعات، پنهان‌نگاری، واترمارکینگ، جدول نگاشت.

۱- مقدمه

محافظتی از محتوی پیام پس از رمزگشایی وجود ندارد. نکته دیگر تفاوت در فرآیند شکستن سیستم‌های رمزنگاری و واترمارکینگ است. شکستن سیستم‌های رمزنگاری زمانی اتفاق می‌افتد که حمله‌کننده بتواند پیام مخفی را بخواند ولی در واترمارکینگ این اتفاق زمانی روی می‌دهد که:

۱- حمله‌کننده حضور واترمارکینگ را تشخیص دهد
۲- حمله‌کننده قادر به خواندن، اصلاح یا حذف پیام مخفی باشد.
در ارزیابی الگوریتم‌هایی که برای ایجاد و کشف واترمارکینگ استفاده می‌شوند، پارامترهای زیر متداول است:

۱- استحکام: مربوط به نحوه جاسازی اطلاعات بوده به طوری که در برابر حملات پایدار باشد. این پارامتر هرچه بالاتر باشد نشانه آن است که میزان تخریب و اثرپذیری بیت‌های واترمارک در اثر تغییرات در رسانه میزبان کمتر است.

۲- ظرفیت: این پارامتر مشخص می‌کند که حداکثر حجم ممکن که رسانه برای درج بیت‌های واترمارک قادر است فراهم کند، چقدر می‌باشد.

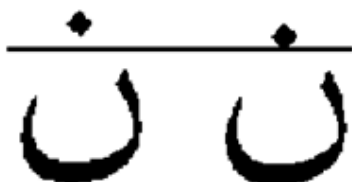
۳- امنیت: تعیین می‌کند که رسانه میزبان تا چه میزان وجود بیت‌های واترمارک را می‌تواند مخفی نگه داشته و باعث جلوگیری از دستکاری، جعل و حذف پیام شود [۲].

استفاده از کامپیوتر، شبکه‌های کامپیوتری، اینترنت و انتقال انواع اطلاعات و رسانه دیجیتال اعم از صوت، تصویر، ویدئو و نرم افزار از طریق این شبکه‌های اطلاعاتی، امری غیر قابل اجتناب در دنیای دیجیتال امروزیست. بنابراین تصدیق هویت رسانه، امنیت اطلاعات در برابر جعل و کپی برداری غیرمجاز، انتقال محرمانه اطلاعات و ... همگی از مواردی به شمار می‌روند که در دنیای دیجیتال امروزی از اهمیت بالایی برخوردارند [۱].

در این میان، تکنیک‌های پنهان‌نگاری و واترمارکینگ به عنوان مهمترین روش‌های مخفی‌سازی اطلاعات محسوب می‌شوند. واترمارکینگ می‌تواند به عنوان یکی از روش‌های پنهان‌نگاری دیده شود که تمرکز بیشتر بر روی استحکام و کمتری بر روی امنیت دارد. امنیتی که پنهان‌نگاری و واترمارکینگ تامین می‌کنند، با امنیت تامین شده توسط رمزنگاری متفاوت است. امنیت واترمارکینگ توسط عدم آگاهی دیگران از وجود اطلاعات مخفی شده در رسانه، تامین می‌شود ولی در رمزنگاری اطلاع از این که در یک رسانه، اطلاعاتی مخفی است وجود داشته، و کلیه افرادی که دارای کلید باشند قادر به رمزگشایی اطلاعات محرمانه می‌باشند. بر خلاف واترمارکینگ در رمزنگاری هیچ

۲-۱- روش نقطه

از آنجایی که تعداد حروف دارای نقطه در متون فارسی و عربی زیاد است، این روش از نقاط حروف برای درج اطلاعات محرمانه بهره می‌گیرد. بدین صورت که برای درج بیت صفر مکان نقطه در حروف دارای نقطه تغییری نکرده و برای درج بیت یک، مکان نقطه در حروف دارای نقطه کمی به سمت بالا انتقال می‌یابد. شکل (۱) نحوه تغییر مکان نقطه در حرف "ن" را نشان می‌دهد.

شکل (۱): نمونه ای از واترمارکینگ با جابجایی نقاط [۷]

از ویژگی‌های این روش می‌توان به ظرفیت بالا و استحکام پایین اشاره کرد. همچنین در این روش با تغییر اندازه و نوع قلم و نوشتن مجدد متن پوششی اطلاعات محرمانه از بین خواهد رفت [۷].

۲-۲- روش استفاده از حروف مشابه با کدهای متفاوت

حروف فارسی و عربی در چهار حرف اختلاف دارند. مابقی حروف تقریباً شبیه به هم بوده و تنها با توجه به مکان قرارگیری‌شان در کلمه تفاوت جزئی خواهند داشت، که از جمله آن می‌توان به حروف "ک" و "ی" فارسی با "ک" و "ی" عربی اشاره کرد. جدول (۱) تفاوت شکل ظاهری این دو حرف را در آغاز، وسط، انتها و جدا از کلمه در دو زبان فارسی و عربی نشان می‌دهد.

در این روش برای درج بیت صفر از شکل عربی حروف "ک" و "ی"، و برای درج بیت یک از شکل فارسی حروف "ک" و "ی" استفاده می‌شود. در حالت‌هایی که شکل دو حروف در دو زبان فارسی و عربی تفاوتی ندارد (مانند حرف "ی" در ابتدای کلمات)، اطلاعاتی درج نخواهد شد.

جدول (۱): تفاوت شکل ظاهری حروف "ک" و "ی" [۶]

وضعیت کلمه	زبان	حرف "ی"	حرف "ک"
آغاز	فارسی	ی	ک
	عربی	ی	ک
وسط	فارسی	یی	کک
	عربی	ی	ک
انتهای	فارسی	ی	ک
	عربی	ی	ک
جدا	فارسی	ی	ک
	عربی	ی	ک

ظرفیت این روش پایین بوده ولی دارای شفافیت اداری بالایی

در حقیقت واترمارکینگ یک روش برای محافظت از حق مالکیت از محتوی چند رسانه‌ها می‌باشد. این چند رسانه‌ها، رسانه‌های مختلفی از جمله متن، تصویر، ویدئو، صدا و اشیاء گرافیکی را شامل شده که هر کدام ویژگی‌های مخصوصی دارند از این ویژگی‌ها برای مخفی‌سازی اطلاعات، در درون‌شان استفاده می‌شود. از این رو لازم است که الگوریتم‌های واترمارکینگ مختلفی متناسب با نوع اطلاعات توسعه داده شود [۳].

در میان رسانه‌ها، اسناد متنی خواص مختص به خود را دارند. طبیعت باینری، ساختار پارگراف، خط، کلمه، تفکیک مشخص بین پیش‌زمینه و پس‌زمینه که از جمله آن‌هاست. الگوریتم‌های واترمارکینگ نیز از این ویژگی‌ها برای مخفی‌سازی اطلاعات استفاده می‌کنند [۴]. برخلاف واترمارکینگ متنی، روش‌های بسیار زیاد و متنوعی برای واترمارکینگ دیگر انواع رسانه وجود دارد. این در حالی است که در زمینه واترمارکینگ متون فارسی با استفاده از خصوصیات حروف به کار رفته، همانند متون چینی و انگلیسی تحقیقات چندانی صورت نگرفته است [۱]. به همین دلیل در این مقاله روش جدیدی برای واترمارکینگ متون عربی و فارسی پیشنهاد می‌شود که از جدول نگاشت، جهت بهبود ظرفیت و امنیت مخفی‌سازی اطلاعات در روش واترمارکینگ با بهره‌گیری از کلمه "لا"، استفاده می‌کند. مابقی مقاله به صورت زیر سازماندهی شده است:

در بخش دوم، کارهای انجام شده در زمینه واترمارکینگ فارسی و عربی بررسی خواهد شد. بخش سوم مربوط به معرفی الگوریتم واترمارکینگ پیشنهادی بوده و بخش آخر شامل جمع‌بندی روش پیشنهادی خواهد بود.

۲-۲- بررسی کارهای انجام شده در زمینه واترمارکینگ متون فارسی و عربی

متون زبان فارسی بر خلاف متون انگلیسی از راست به چپ نوشته می‌شوند. زبان فارسی دارای ۳۲ حرف بوده که ۱۸ حرف از ۳۲ حرف آن دارای ۱ تا ۳ نقطه می‌باشند. نقاط ممکن است در بالای حرف مانند "ت" و یا در پایین حرف مانند "پ" و یا در میان حرف مانند "چ" قرار بگیرند در حالیکه در زبان انگلیسی فقط دو حرف "i" و "j" دارای نقطه می‌باشند. بر خلاف زبان انگلیسی حروف در کلمات فارسی به هم پیوسته بوده و با توجه به مکان قرارگیری حرف در کلمه ممکن است شکل‌های متفاوتی داشته باشند. به عنوان مثال حرف "ع" با توجه به مکان قرارگیری در کلمه به صورت‌های "ع"، "عـ"، "عـ" و "ع" نوشته می‌شود [۵].

با توجه به خصوصیات ذکر شده درباره حروف فارسی کارهای کمی در زمینه واترمارکینگ متون فارسی انجام شده است. از جمله کارهای انجام شده در زمینه واترمارکینگ متون فارسی و عربی، می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

است. همچنین این روش در برابر انتقال به محیط‌های دیجیتالی مانند HTML، Pdf، Word مستحکم بوده ولی برا اثر نوشتن مجدد متن پوششی اطلاعات محرمانه از بین خواهد رفت [۶].

۲-۳- روش استفاده از کلمه "لا"

در این روش از یک کلمه یکسان که دارای دو شکل ظاهری متفاوت بوده و در سیستم استاندارد یونیکد، دو کد متفاوت دارد، برای درج بیت‌های واترمارک استفاده می‌شود. از جمله این کلمات، کلمه "لا" می‌باشد. در کلمه "لا" برای درج بیت یک از "لا" و برای درج بیت صفر از شکل عادی، یعنی "لا" استفاده خواهد شد. کلمه "لا" دارای کد FEFB و کلمه "لا" دارای کد ۰۶۴۰ در سیستم استاندارد یونیکد است.

هرچند ظرفیت این روش پایین بوده ولی این روش محدود به اسناد الکترونیکی نبوده و بر اثر چاپ، اطلاعات محرمانه پایدار باقی خواهد ماند. در این روش، نوشتن مجدد متن پوششی باعث از بین رفتن اطلاعات محرمانه خواهد شد [۵].

۲-۴- روش استفاده از علائم موجود بر حروف

در این روش جهت مخفی‌سازی داده بر روی متن پوشش ابتدا باید مطمئن شد که کلیه علائم در پوشش متنی حاضر هستند. سپس به ترتیب کلیه بیت‌هایی که قرار است مخفی شوند، متناظر با یک علامت قرار می‌گیرند. حال اگر مقدار بیتی که قرار است مخفی شود یک بود، علامت متناظر با آن بیت بدون هیچ تغییری در متن حاضر خواهد بود. ولی اگر مقدار بیتی که قرار است مخفی شود صفر بود، علامت متناظر با آن بیت از متن حذف خواهد شد. شکل (۲) نمونه‌ای از این نوع واترمارکینگ را نشان می‌دهد.

متن پوششی: **مُسْتَفْعِلٌ**
 بیت‌های محرمانه: 0 1 1 0 0 1
 متن استگانوگرافی: **مُسْتَفْعِلٌ**

شکل (۲): نمونه ای از واترمارکینگ با استفاده از علائم [۱]

از مزایای این روش علاوه بر ظرفیت بالا به کارگیری آسان آن بوده و در برابر حملاتی نظیر OCR و چاپ مقاوم است. ولی این روش فاقد استحکام است و از این رو بهتر است برای واترمارکینگ ضعیف یا تمامیت داده استفاده شود [۱].

۲-۵- روش استفاده از کاراکتر کشیده

کاراکتر کشیده عربی در نوع الکترونیکی تنها برای مرتب‌سازی و فرمت‌بندی به عنوان یک کاراکتر عادی در نظر گرفته می‌شود. نکته

قابل ذکر در استفاده از کاراکتر کشیده این است که تمام حروف به دلیل موقعیت‌شان در کلمات و ماهیت نوشتاری زبان عربی قابل گسترش نیستند. همچنین کاراکتر کشیده نمی‌تواند پس از حرف پایانی کلمه یا قبل از شروع اولین حرف کلمه اضافه شود. کاراکتر کشیده را می‌توان به بعد یا قبل از حروف که قابلیت اضافه شدن کاراکتر کشیده را دارند، اضافه کرد.

در این روش برای درج بیت صفر کاراکتر کشیده به قبل یا بعد از حرف فاقد نقطه و برای درج بیت یک کاراکتر کشیده به قبل یا بعد از حرف دارای نقطه اضافه که قابلیت اضافه شدن کاراکتر کشیده را دارند، تعبیه خواهد شد. شکل (۳) یک نمونه از جزئیات فرآیند این نوع از واترمارکینگ در حالت درج کاراکتر کشیده به بعد از حروف را نشان می‌دهد.

جهت افزایش و گمراهی بیشتر، می‌توان از هر دو حالت درج کاراکتر کشیده به قبل یا بعد از حروف در یک متن پوششی بهره برد. بدین‌گونه که برای بعضی از خطوط یا پارگراف مشخص در متن، از حالت درج کاراکتر کشیده به قبل از حروف، و برای مابقی خطوط یا پارگراف از حالت درج کاراکتر کشیده به بعد از حروف استفاده کرد.

بیت‌های محرمانه	۱۱۰۰۱۰
متن پوششی:	من حسن اسلام المرء ترکه مالا یعنی
متن خروجی:	من حسن اسلام المرء ترکه مالا یعنی . ۱ ۱ ۰ ۰ ۱

شکل (۳): نمونه‌ای از واترمارکینگ با استفاده از حروف کشیده [۲]

در مقایسه این روش با روش نقطه این نکته قابل ذکر است که در این روش، مخفی کردن یک بیت در متن، معادل درج یک کاراکتر کشیده می‌باشد. در صورتی که روش نقطه فاقد چنین افزایش اندازه‌ای است. در نتیجه دارای ظرفیت کمتری نسبت به روش نقطه می‌باشد. در مقابل این روش از امنیت و استحکام بالاتری نسبت به روش نقطه برخوردار بوده و اطلاعات محرمانه در برابر تغییر نوع و اندازه قلم نیز، پایدار خواهد ماند [۲].

۳- روش پیشنهادی

همان‌طوری که قبلاً ذکر شد، کلمه "لا" دارای دو شکل ظاهری متفاوت بوده و در سیستم استاندارد یونیکد، دو کد متفاوت دارد. از این قابلیت می‌توان برای درج بیت‌های واترمارک استفاده کرد، به-طوری برای درج بیت یک از "لا" و برای درج بیت صفر از شکل عادی، یعنی "لا" استفاده شود. مشکل این روش که در بخش ۲-۳

ذکر شد، ظرفیت و امنیت پایین آن می‌باشد. لذا در این بخش روش جدیدی معرفی می‌شود، که مشابه با روش استفاده از حروف مشابه با کدهای متفاوت بوده، ولی علاوه بر مزایای آن روش دارای ظرفیت و امنیت بالاتری است.

در کلیه روش‌های قبلی ابتدای اطلاعاتی که قرار است مخفی شود، به صورت رشته‌بیت‌هایی از صفر و یک تبدیل شده، که نشان‌دهنده کد ۱۶ بیتی برای هر کاراکتر است (با توجه به طرح کدگذاری UTF-8 که جهت نمایش کاراکتر عربی یا فارسی از ۱۶ بیت استفاده می‌کند). اشکال مشترک در روش‌های قبلی این است که در همه این روش‌ها عمل درج بیت‌های محرمانه بدون هیچگونه بهینه‌سازی صورت می‌گیرد. همانطوری که قبلاً ذکر شد، زبان فارسی دارای ۳۲ حرف بوده، که می‌توان هر حرف را با ۶ بیت نمایش داد.

در حقیقت بخش بهینه‌سازی در ارتباط با پیامی است که قرار است مخفی شود. در این روش از یک جدول نگاشت استفاده می‌شود. در این جدول به هر حرف ۶ بیت اختصاص داده می‌شود. اولین حرف از جدول نگاشت دارای مقدار ۰۰۰۰۰۰ بوده و برای مابقی حروف و اشکال آن‌ها، به این مقدار یک واحد به ترتیب حروف الفبا اضافه خواهد شد. در نتیجه در این روش با صرفه‌جویی در ۱۰ بیت، ظرفیت به‌طور چشمگیری زیاد خواهد شد.

بعد از عمل بهینه‌سازی، عمل تعبیه اطلاعات محرمانه انجام می‌شود. به‌طوری که برای درج بیت صفر از شکل عادی، یعنی "لا" و برای درج بیت یک از "لا" استفاده خواهد شد. شکل (۴) و جدول (۲) مثالی از این روش را نشان می‌دهد.

جدول (۲) : نمونه‌ای از جدول نگاشت

ب	حرف
۰۰۰۰۰۱	کد

ب	پیام محرمانه
۰	متن پوششی و من کلام له ع فی الخوارج لما سمع قولهم لا حکم الا لله قال ع کلمة حق یراد بها باطل نعم انه لا حکم الا لله و لکن هؤلاء یقولون لا امره الا
۱	متن خروجی و من کلام له ع فی الخوارج لما سمع قولهم لا حکم الا لله قال ع کلمة حق یراد بها باطل نعم انه لا حکم الا لله و لکن هؤلاء یقولون لا امره الا لله

شکل (۴) : نمونه‌ای از واترمارکینگ روش پیشنهادی

فرض می‌شود پیامی که قرار است مخفی شود، حرف "ب" بوده که دارای کد ۰۰۰۰۰۱ در جدول نگاشت می‌باشد. همانطوری در شکل (۴) مشاهده می‌شود، برای تعبیه پنج صفر اول از بیت محرمانه،

کلمه "لا" در متن پوششی به صورت عادی نوشته می‌شود، که با رنگ قرمز مشخص شده است. برای درج بیت یک نیز، کلمه "لا" به‌صورت "لا" درآمده، که با رنگ سبز متمایز گردیده است.

یکی از نگرانی‌هایی که در استفاده از این روش وجود دارد، هنگامی است که مقدار اطلاعاتی که قرار است مخفی شود، بسیار کمتر از متن پوششی بوده و برای درج اطلاعات محرمانه چند خط ابتدایی متن کافی باشد. بنابراین کلمه "لا" فقط در چند سطر ابتدایی دچار تغییر شده و در مابقی خطوط بدون هیچ تغییری در مکان خود می‌ماند. این باعث ایجاد تردید برای یک استراق‌سمع‌کننده که ممکن است وجود یک پیام مخفی را در متن استنباط کند، بشود. این مشکل با ایجاد یک کاراکتر خاص به نام "کاراکتر پایانی" برطرف خواهد شد. این کاراکتر دارای کد ۱۱۱۱۱۱ بوده و بعد از درج آخرین بیت از پیام محرمانه تعبیه خواهد شد. بعد از کاراکتر پایانی به طور تصادفی کلمه "لا" دچار تغییر نوشته خواهد شد.

آخرین اصلاح در این روش برای بهینه‌سازی، استفاده از جدول نگاشت پویا است. برای این منظور یک بررسی آماری روی اطلاعات محرمانه قبل از درج صورت می‌گیرد، تا فقط برای حروف‌های تشکیل دهنده پیام، جدول نگاشت را تشکیل داد. به عنوان مثال اگر در یک پیام محرمانه فقط چهار حرف حضور دارند، با دو بیت می‌توان اطلاعات محرمانه را درج کرد. نکته‌ای که در این حالت وجود دارد، این است که تنها کسانی که به جدول پویا دسترسی دارند، قادر به استخراج اطلاعات هستند. همچنین سربرار تشکیل جدول پویا و به روز رسانی آن برای هر پیام زیاد می‌باشد، ولی به ظرفیت بیشتر و امنیت بالا به دلیل گمراهی که ایجاد می‌شود، کمک خواهد کرد.

۴- نتیجه

در این مقاله روش جدیدی برای واترمارکینگ متون عربی و فارسی ارائه شده است که از جدول نگاشت، جهت بهبود ظرفیت و امنیت مخفی‌سازی اطلاعات در روش واترمارکینگ با بهره‌گیری از کلمه "لا"، استفاده می‌کند.

تفاوت این روش با سایر روش مشابه را می‌توان در ظرفیت و امنیت بالای آن دانست. در روش پیشنهادی با استفاده از جدول نگاشت طول بیت برای نمایش هر حرف کوتاه‌تر شده، و در نتیجه محیط میزبان می‌تواند اطلاعات بیشتری را در خود جای دهد. به علت اینکه فراوانی کلمه "لا" در زبان عربی به مراتب بیشتر از زبان فارسی است، در نتیجه ظرفیت روش پیشنهادی در متون عربی بسیار بالاتر از متون فارسی است.

در این روش، از آنجایی که از جدول نگاشت (به خصوص جدول نگاشت پویا) استفاده می‌شود، و برای هر حرف به جای استفاده از ۱۶ بیت به ۶ بیت یا کمتر نیاز است، حتی با استخراج بیت‌ها، تشخیص اینکه کدام بیت‌ها مربوط به یک حرف می‌باشد، بسیار سخت است. در نتیجه امنیت این روش نیز بالاست.

همچنین این روش در برابر انتقال به محیط‌های دیجیتالی مقاوم بوده، و با تغییر اندازه قلم، اطلاعات محرمانه از بین نخواهد رفت، ولی بر اثر نوشتن مجدد متن پوششی، و تغییر نوع قلم، اطلاعات محرمانه از بین خواهد رفت. در متن ظاهر شود.

مراجع

- [1] Bensaad, M.L., Yagoubi, M.B., "High capacity diacritics-based method for information hiding in Arabic text", International Conference on Innovations in Information Technology (IIT), 2011, vol.11, no.12, pp.433-436, 16 June 2011.
- [2] Adnan Gutub, Lahouari Ghouti, Alaaeldin Amin, Talal Alkharobi and Mohammad K.Ibrahim, "Utilizing Extension Character 'Kashida' With Pointed Letters For Arabic Text Digital Watermarking" International Conference on Security and Cryptography--(SECRYPT), Barcelona, Spain, 28 – 31 July 2007.
- [3] Jaseena K.U., Anita John, "Text Watermarking using Combined Image and Text for Authentication and Protection", International Journal of Computer Applications (0975 – 8887) Volume 20– No.4, April 2011.
- [4] Young-Won Kim, Kyung-Ae Moon; Il-Seok Oh, "A text watermarking algorithm based on word classification and inter-word space statistics", Document Analysis and Recognition, 2003. Proceedings. Seventh International Conference on, 3-6 Aug. 2003.
- [5] M. Shirali-Shahreza, "A New Persian/Arabic Text Steganography Using "La" Word", in Proceedings of the International Joint Conference on Computer, Information, and Systems Sciences, and Engineering (CISSE 2007), Bridgeport, CT, USA, 2(2007), pp. 339–342, 2007.
- [6] M. Hassan Shirali-Shahreza, Mohammad Shirali-Shahreza, "Arabic/Persian Text Steganography Utilizing Similar Letters With Different Codes", The Arabian Journal for Science and Engineering, Volume 35, December 9, 2009.
- [7] M.H. Shirali-Shahreza and M. Shirali-Shahreza, "A New Approach to Persian/Arabic Text Steganography", Proceedings of the 5th IEEE/ACIS International Conference on Computer and Information Science (ICIS 2006), Honolulu, HI, USA, pp. 310-315, July 10-12, 2006.